

TEOLOŠKO-EKLEZIJALNA DIMENZIJA SVEĆENIŠTVA I SVEĆENIKA

DUŠAN MORO

Franjevačka teologija-Makarska

UDK 232.32

Visoko stručni rad

Auktor najprije ukratko analizira svetopisamske datosti i predaju prvotne Crkve (posebno prvih triju stoljeća) te nauk Drugog vat. sabora i niz posaborskih smjernica, posebno biskupskih sinoda, s osobitim osvrtom na pobudnicu Pape Ivana Pavla II. "Pastores dabo vobis" sa željom da potakne na dublje promatranje i primjenu saborskog naučavanja i posaborskih smjernica koje se odnose na svećeništvo, svećeničku ulogu i svećeničko služenje u Crkvi.

Uvod

Drugi vatikanski sabor posvetio je svećeništvu i svećeničkom odgoju i obrazovanju dva dekreta: "Presbyterorum Ordinis" i "Optatam totius". Bio je to uvod u željenu obnovu i suvremenije gledanje na ulogu i život svećenika u drugoj polovici 20. stoljeća. Nakon tih saborskih dokumenata uslijedila je cijela skupina drugih, manjih i praktičnih smjernica za provođenje onoga što je Sabor započeo i želio.¹

¹ Za opći pristup ovom pitanju služili smo se slijedećom literaturom:

1. G. GRESHAKE, *Priester sein. Zur Theologie und Spiritualität des priesterlichen Amtes*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1982.
2. K. RAHNER, *Praxis des Glaubens. Geistliches Lesebuch*, Benziger-Herder, Zurich-Koln-Freiburg-Basel-Wien, 1982.
3. E.J. De SMEDT, *Il sacerdozio dei fedeli*, u *La Chiesa del Vaticano II* (Ed. G. Barauna), Vallecchi, Firenze 1965, 453-464;
4. R. SPIAZZI, *Decreto sul ministero e la vita sacerdotale*, Coll. *Magistero Conciliare* 7, Elle Di Ci, Torino, Leumann 1966.
5. AA.VV., *Il Decreto sulla formazione sacerdotale*, Coll. *Magistero Conciliare* 9, Elle Di Ci, Torino Leumann 1967.
6. AA.VV. (SPECIALISTI), *Il ministero e i ministeri secondo il Nuovo Testamento*, EP Roma 1979.
7. J.A. MOEHLER, *Vom Geist des Zölibates*, Bonifatius Verlag, Paderborn 1993.
8. *Il prete per gli uomini d'oggi* (a cura di G. Concetti), Editrice A.V.E., Roma 1975.
9. H. PAARHAMMER (Hg), *Im Dienst des Guten Hirten. Papst Johannes Paul II an die Priester*, Kultur Verlag, Thaur 1994.

Osim tih smjernica, održane su i tri biskupske sinode koje su se pozabavile tim problemima: 1967, 1971.² i 1990. Plod je toga skupa Apostolska pobudnica Ivana Pavla II "Pastores dabo vobis", od 25.03.1992. Osim toga, vrijedno je spomenuti i petnaestak pisama i poslanica koje Sveti Otac šalje svećenicima za Veliki četvrtak. I Kongregacija za katolički odgoj i obrazovanje, u proteklih je 30 godina izdala mnogo dokumenata, od kojih spominjemo najznačajnije:

- "Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis" (iz 1970. i 1985.);
- "Teološki odgoj i obrazovanje budućih svećenika" (1976);
- "Okružno pismo o nekim gorućim vidovima duhovnog odgoja u sjemeništima" (1980);
- "Pismo o ulozi B. D. Marije u intelektualnom i duhovnom odgoju" (1988);
- "Smjernice o proučavanju Otaca Crkve u svećeničkom odgoju" (1988);
- Kongregacija za kler izdala je "Okružno pismo o permanentnom odgoju klera, a posebice mladih" (1969).

Tim gorućim pitanjem bavile su se Kongregacija za evangelizaciju naroda, Kongregacija za Institute posvećenog života i udruge apostolskog života, te

-
10. Ch. DUQUOC, *Clerical Reform*, u *The reception of Vatican II* (Edd. G. Alberigo-J.P. Jossua-J.A. Komonchak), The Catholic University of America Press, Washington D.C. 1987.
 11. A. VANHOYE, *Sacerdoti antichi e nuovo sacerdote secondo il Nuovo Testamento*, Elle Di Ci, Leumann, Torino 1985.
 12. T. ŠAGI-BUNIĆ, *Različiti darovi a jedan Duh*, u *Vrijeme suodgovornosti*, II, KS, Zagreb 1982.
 13. E.D. KENNEDY-P.D. D'ARCY, *Werden und Reifen des Priesters im Lichte der Psychologie*, Raeber Verlag Luzern und Stuttgart, 1967.
 14. *Sacerdozio e celibato*,. Studi storici e teologici, (Ed. Joseph Coppens), Ancora-Milano-Roma 1975.
 15. E.D. KENNEDY-P.F.d' ARCY, *Werden und Reifen des Priesters im Lichte der Psychologie*, Raeber Verlag Luzern-Stuttgart, 1967.
 16. G. VERSALDI, *Celibato sacerdotale: aspetti canonici e psicologici*, u *Vaticano II. Bilancio & Prospettive. Venticinque anni dopo. 1962-1987.II*, Cittadella Editrice, Assisi 1988.
 17. Ivan Pavao II, Apostolska Postsinodalna pobudnica "Pastores dabo vobis", GK, Zagreb 1995.
 18. K. OSBORNE, OFM, *Priesthood. A History of ordained Ministry in the Roman Catholic Church*, Paulist Press, Mahwah, New Jersey 1989.
 19. Karl LEHMANN, *L'azione ecclesiale*, Jaca Book, Milano 1987.
 20. *Il prete per gli uomini d' oggi* (a cura di G. Concetti), Editrice A.V.E., Roma 1975.
 21. *I Preti. Da 2000 anni memoria di Cristo tra gli uomini* (a cura di L. Pacomio), Piemme, Casale Monferrato 1991.
 22. V. GAMBINO, *Dimensioni della formazione presbiterale. Prospettive dopo il sinodo del '90 e la 'Pastores dabo vobis'*, Elle Di Ci, Leumann, Torino 1993.
- ² Synodus Episcoporum, Documentum ultimis temporibus de sacerdotio ministeriali, 30.XI.1971. u AAS 63(1971), 903-908.

Papinsko Vijeće za promicanje kršćanskog jedinstva. Svima njima je na srcu pospješivanje posaborske obnove i ukorjenjivanje evanđeoske vjernosti i autentičnosti svećeničkog i posvećenog života, na korist sveukupnog Božjeg Naroda. Uz navedene dokumente ističemo "Smjernice za odgoj u redovničkim ustanovama" iz 1990. godine.

Posljednji dokument "Pastores dabo vobis" (= PDV) dobiva svoje ime po navodu iz proroka Jeremije 3,15: "I dat ću vam pastire po srcu svojem koji će vas pâsti razumno i mudro."

Taj dokumenat zaokružuje i sržno izražava cjelokupni napor te smjernice, želje i očekivanja Drugoga vat. sabora. Iskorišten je rad i zalaganje pojedinih kongregacija i triju biskupskih sinoda, kako bi se priredio dokument koji bi trebao biti "vademecum" svećeničkog odgoja i obrazovanja na pragu trećeg tisućljeća. Jer, svećenici u trećem tisućljeću "trebaju biti svećenici po srcu Kristovu" kako to želi Papa Ivan Pavao II. i cijela Crkva.³

Stoga je potrebno temeljitije se upoznati s teološko-eklezijalnom dimenzijom svećeništva i utemeljenosti svećeništva u Kristovoj trostrukoj službi i poslanju te o konkretnim primjenama tog naučavanja na sadašnje stanje i na ono koje nas očekuje na pragu trećeg tisućljeća.

1. TEOLOŠKO-EKLEZIJALNA DIMENZIJA SVEĆENIŠTVA

1.1. *Isus Krist-izvor i uzor svećenika i svećeništva*

Svaki govor i rasprava o kršćanskom svećeništvu mora nužno usmjeriti svoj pogled i pažnju na Isusa Krista i njegovo svećeništvo. Zato Kenan Osborne, započinjući svoju veliku studiju o svećeništvu piše: "Isusovo vlastito služenje (služba, ministerij) ostaje stalni izvor, model i dinamizam svake kršćanske službe, bilo zaređenog, bilo ne-zaređenog službenika. Ono je izvor, kako to Drugi vat. sabor ponavlja, i to je sami Isus koji poziva, u oba slučaja, i podjeljuje nekome kršćansku službu. Ono je i model, ukoliko je kršćansko služenje služba. Evanđelja i mora odražavati pravo Svjetlo Riječi- samog Isusa... u svemu što pokušava učiniti. Ono je i dinamizam, ukoliko jedino snaga Isusova vlastitog služenja daje moć kršćanskom služenju (službi). I iz tih razloga, knjiga, o svećeničkoj službi (ministeriju), s pravom započinje s Isusom."⁴

Zato je potrebno, najprije reći nešto o obilježjima Isusova svećeništva, o obilježjima poslanja i službe koju je Krist, posebno uskrsli Krist, podijelio apostolima i učenicima te kako je to prvotna Crkva prihvatila, shvatila, izvršavala i vjerno prenosila i predala dalje.

³ Usp. L'Osservatore Romano od 8. IV. 1992.

⁴ K.B. OSBORNE, Priesthood. A History of ordained ministry in the Roman Catholic Church, Paulist Press, New York 1988., 3.

1.1.1. Obilježja Isusova svećeništva

Iz svih evanđelja jasno se pokazuje da je Isusovo svećeništvo nešto što je u prvom planu i što će obilježavati i postati uzor i model za svako drugo služenje i službenike. Odmah upada u oči da je to poslanje, poziv koji dolazi *odozgor*, od Boga, i to od Boga Oca. Otac je poslao Sina⁵ To se *poslanje* ocrtava, naročito, kod Luke, kao *izlazak, odlazak* (Lk 9,31), koji se može promatrati kao sveukupnost Isusova života, počevši od utjelovljenja pa sve do slavnog uzašašća. To je poslanje i ispunjavanje poslanja koje mu je Otac nebeski namijenio. To znači da "Isus nije odredio svoj vlastiti izlazak (*exodos*), nego je to odredio Otac . I za Luku, Isusova je služba (ministerij) božanski predodređen."⁶

Ivan će to još više naglasiti. Poslanje i služba koju Isus zadobiva i izvršava, dolazi od Očeve inicijative. Sin je poslan da "proslavi Oca" i da "izvrši Njegovu volju".⁷ Ivan ga prikazuje "kao onoga koji je poslan od Oca i kao onoga koji treba izvršiti Očevu volju."⁸ Isus, jednostavno, potpuno zavisi od Oca.

To će, u četvrtom Evanđelju, dolaziti sve više do izražaja, posebno u drugom dijelu, kada je gotovo sve usmjereno prema toj važnoj zamisli i otkrivanju apostolima i učenicima *poslanja* za koje je došao, i koje se sve više približava i koje treba izvršiti i uvesti i same apostole i druge u otajstvo toga poslanja i oživotvorenje tog poslanja i službe u Crkvi koja se nagoviješta i koja će nastaviti i ovjekovječivati to isto poslanje.

To poslanje Sina Božjega jest poslanje propovijedanja i navještanja Kraljevstva Božjega. "Isusovo služenje bijaše služba koju ima putujući propovijednik. On je obilazio Galilejom propovijedajući. To je stoga zašto je Riječ Božja tako središnja u poslanju i u službi Isusovoj."⁹

Dakle, prije svake unutarcrkvene službe opstoji i stoji u središtu Isus Krist. "On je onaj koji drži izvornu službu, iz koje, u konačnici, proizlaze sve ministerijalne obveze i razne službe. Sve mesijanske službe Isusa Krista sačinjavaju temelj na kojem se utemeljuju službe u Crkvi."¹⁰ Na taj način Isus izvršava službu, služenje koje mu je Otac povjerio i koje je Božje djelovanje u svijetu i za svijet.

Posebno mjesto u NZ-u o Isusovu svećeništvu jest *Poslanica Hebrejima*. Iako je pisac toga spisa dobro poznao tradiciju i rodoslovlje Isusa Krista, on uporno ponavlja da mi, kao kršćani, "imamo velikog svećenika - Isusa, koji je

⁵ Usp. Mk 1,11; 2,1-12; 8,30; 9,8; 12,1-12; 14,32-34; Mt 7,21; 11,26-27; 12,15-21; 12,15-21; 12,12-28; 21,11.

⁶ Osborne, nav. dj. str. 5; Usp. još Lk 2,49; 4,14; 4,16-30; 24,13-35)

⁷ Usp. Iv. 1,29-35; 1,40-51; 3,1-3; 3,16-21; 3,29-36; 4,34.

⁸ Osborne, nav. dj. 6.

⁹ Osborne, nav. dj. 14.

¹⁰ K. LEHMANN, *L'azione ecclesiale*, 14.

Sin Božji” (Heb 4,14) ¹¹ Iako su postojale već naznake koje su išle u tom smjeru da se Krista prikaže kao svećenika, ili kao žrtvu,¹² ipak će ono odlučno obilježje dati Poslanica Hebrejima. Pisac se trudio da produbi vjeru i da izloži bitne i poticajne točke nauka o Isusovu svećeništvu i jedinstvenosti i jedincatosti tog svećeništva. Interesantno je da se “tema svećeništva ne pojavljuje odmah od početka, nego jedino na kraju 2. poglavlja gdje se nalazi prvi spomen naslova “veliki svećenik” primijenjen na Isusa.”¹³

Tekst u Hebr 2,16-18 je prvi spomen, ali je toliko značajan i dubok da odmah rješava sve sumnje i nedoumice. Taj izričaj “daje svećeništvu temeljno značenje, jer ga predočuje kao cilj i svrhovitost koja je namijenjena i pripisana cjelokupnoj Isusovoj opstojnosti. “Vođa njihova spasenja (2,10), Isus je morao u svemu postati sličan braći, da bi tako postao velikim svećenikom (2,17). I kontekst daje jednostavno shvatiti da je taj cilj postignut.”¹⁴

Prema piscu je postojao točno određeni uvjet da bi Isus dospio do svećeništva: biti *sličan braći; poslušan* u svemu Ocu; da prihvati Njegovo poslanje i oživotvoruje Njegov naum i volju (Usp. Mt 6,8; Hebr 5,7-8).

Sami prethodni kontekst i “susljedna fraza očituju da su tu posebno promatrani i uzeti u obzir najdramatičniji i najbolniji vidovi ljudske opstojnosti (Isusove): kušnje i napastovanje, patnje i sama smrt.”¹⁵

Time je poslanica Hebrejima na crti onog tumačenja koje je sam Isus dao učenicima, na putu u Emaus: “Zar nije trebalo da to Mesija pretrpi da uđe u svoju slavu?” (Lk 24,26). Tako se daje naslutiti svrhovitost patnje, smrti i teološka utemeljenost svećeništva kao *služenja* i potpune *predanosti* Bogu i služenja braći ljudima. I stvarno, “prolašavajući da je Isus slavni Mesija, koji je proslavljen kao Sin Božji i sjedi zdesna Ocu, i da je, s druge strane, postigao tu nebesku slavu umrijevši za nas na križu, kršćansko je propovijedanje iznosilo na svjetlo taj dvostruki odnos: s Bogom, s jedne strane, i s ljudima, s druge strane. Zatim, što čini od proslavljenog Isusa savršenog *posrednika* ljudi kod Boga, ili, drugim riječima, savršenog, velikog svećenika.”¹⁶

Dakle, solidarnost s ljudima i sličnost u naravi sačinjavaju temeljni vid i razlog njegova svećeništva. To će sve i izričito naglasiti poslanica u 2,14-15. “Sada, budući da djeca imaju zajedničku krv i meso, jednako i sam postade sudionik u tome, da smrću uništi ovoga ... i da oslobodi sve koji cijeli život bijahu podvrgnuti ropstvu strahom od smrti.”

Iz svega toga zaključujemo da je patnja i smrt Isusova središnja točka koja je postala “svećeničko ređenje novoga roda... I slijedeća fraza usmjeruje misao u

¹¹ Usp. još 10,21; 3,1,9,11; 7,14; 8,4.

¹² Usp. 1 Kor 5,7: “Žrtvovan je Krist, naša Pasha!”, 1 Kor 10,14-22; Rim 3,25; Iv 2,2; 1 Pt 1,18-19.

¹³ A. VANHOYE, *Sacerdoti antichi e nuovo sacerdote, secondo il Nuovo testamento*, Elle Di Ci, Leumann, Torino, 1985, 61.

¹⁴ Vanhoye, nav. dj. 61.

¹⁵ Vanhoye, nav. dj. 62; Usp. još Hebr 2,9.10.14.18.;4,15.

¹⁶ Vanhoye, nav. dh. 68.

tom pravcu, jer pokazuje Isusa kao 'Onog koji posvećuje'. "Jer svi - i posvetitelj i posvećeni - imaju jednoga Oca" (Hebr 2,11).

1.1.2. Poslanje apostola i učenika

Povijesna je činjenica da je Isus, već za svoga zemaljskog života i propovijedanja, okupio Dvanaesticu i druge učenike koje je uključio u vlastito poslanje. Slao ih je da propovijedaju vijest o Kraljevstvu¹⁷ i da čine ono što je On činio.

Prema tome, "njihovo svjedočanstvo i auktoritet ne utemeljuju se na nekoj vrsti juridičkog delegiranja, nego na poslanju koje obilježava njihovu cijelu egzistenciju i koje proizlazi iz one uske veze koja povezuje osobu učenika s Učiteljem. Oni pripadaju Njemu i zato mogu i moraju nositi dalje Njegovu "stvar" i to bilo gdje On želi da se proglašava (Usp. Lk 10,1)." ¹⁸

Isus ih poziva da budu sudionici njegove službe. On ih poziva na *slijedenje* (sequela) da bi i oni radili u službi Kraljevstva Božjega koje dolazi. Zato je već zemaljski Isus slao svoje učenike i dijelio im nužne ovlasti za to. Već tu postaje jasna temeljna i bitna struktura službe i svećeništva kao takvoga. "Isus je taj koji djeluje u svojem poslužitelju, sljedbeniku. Taj ne čini ništa od sebe, nego drži jedino mjesto za drugoga (tj. djeluje "umjesto drugoga"). Ta poniznost istovremeno objavljuje i svu veličinu službenikove obveze: on govori u ime samoga Isusa Krista." ¹⁹

To poslanje će još više doći do izražaja u poukrsnom vremenu. Osobito će svijest i spoznaja da im je udijeljena vlast "vezivanja i odrješivanja" (Mt 18,18) i da se njihovo poslanje smatra *nastavljanje poslanja* Sina Božjega (usp. Iv 20,21) doprinijeti da se jasnije oblikuju i odrede pojedine službe u prvotnoj Crkvi. Doći će do oblikovanja i konkretnog očitovanja "eshatološkog svjedočanstva" u pravu apostolsku službu, ili - točnije rečeno - u *svećeništvo*, u *biskupsku službu* i ostale *službe*.

Stoga Greshake zaključuje da tu nema nekih prijeloma i da sve ide svojim prirodnim tijekom. On piše: "Naprotiv, istina je da se, u oba slučaja, nalazimo nasuprot poslanja i svjedočanstva koje je autorizirano od Gospodina; u oba slučaja onaj tko je pozvan zavisi, u svom bivovanju i djelovanju, od onoga tko ga šalje. Razlika ima svoje razloge opstanka u različitom 'eshatološkom stanju' u kojem se to poslanje događa: dok je Isus bio još na životu, učenici su imali dužnost da naviještaju, propovijedajući i čineći čudesna djela, Kraljevstvo Božje koje *nadolazi*, dok je zajednica učenika poslije uskrsnuća svjedočila za Kraljevstvo koje je već došlo u Isusovoj sudbini." ²⁰

¹⁷ Usp. Mk 3,13ss;6,6-13; Mt 10,8; Lk 10,1.

¹⁸ G. GRESHAKE, *Priester sein*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1982, 40.

¹⁹ K. Lehmann, nav. dj. 15.

²⁰ G. Greshake, nav. dj. 41.

Možda je *Pavao i njegova služba* i apostolsko propovijedanje najizrazitiji primjer tog prijelaza i ostvarenja i vidljivo konkretiziranje Isusove službe u drugima, u onima koji će je prenijeti i dalje predati, posredovati, konkretizirati. Sam se Pavao smatra pozvanim, ali ne od zajednice, niti je to snagom određivanja (delegiranja) koje polazi 'odozdo', nego je *izravno pozvan od Boga*, predodređen za službu i poslanje.²¹

Tu svijest i uvjerenje on će posebno obrazložiti u 2 Kor 5,14-6,1. Središnja misao je u r.20.: "Prema tome, mi vršimo poslaničku službu u ime Krista - kao da Bog opominje po nama. U ime Krista molimo: Pomirite se s Bogom." "Kao Njegovi suradnici mi vas opominjemo..." (6,1). Tu službu, u istoj poslanici (2 Kor 3,8), on naziva *službom Duha* (διακονία τοῦ πνεύματος), i to je služba, poslanje koje se ucjepljuje i postaje sastavni dio velikog spasiteljskog događaja križa i uskrsnuća, tj. samog života i otajstva Isusa Krista.

To je služba posredovanja i suradnje. I suradnja koja obilježava Isusova apostola i ostale učenike, jest nešto što je tako duboko i što određuje cjelokupni život pojedinca. G. Greshake ovako definira tu stvarnost i vidove suradnje: "Suradnja suradnika koji su zadužni sastoji se u tome da samoga Boga učine vidljivim i ušima dohvatljivim; u pokazivanju znakova njegove prisutnosti; u sakramentalnom aktualiziranju - predstavljanju samog Boga u njegovim nakanama spasenja. Ti pojedinci nisu smetnja Bogu, nego su, naprotiv, upravo put na kojem njegovo djelo spasenja dostiže ljude. Oni nisu neka institucija između Boga (Krista) i zajednice, nego snagom dvostrukog odnosa koji ih obilježava (preuzeti su u službu od Boga - za druge), oni su čisto posredništvo, što znači da čine mogućom (posredujući je) neposrednost."²²

Na taj način, svećeništvo, ili bolje, apostolska služba, u Pavlovim očima, postaje nešto po čemu i preko čega Bog djeluje i izvršava svoje naume spasenja u svijetu. To je njegovo izravno sredstvo priopćavanja, pomirenja i spasenja, i preko tog načina opstojnosti i djelovanja On privezuje i poziva sve one koji mu se otvaraju u vjeri i u nadi.

1.1.3. Ovjekovječenje i ostvarivanje Isusova poslanja

Svećeništvo i svećeničko poslanje, u kršćanskom smislu, sežu tako daleko i može se reći da je ta služba u samom temelju, na izvorima Crkve. Ona ima svoje predlike i načine ostvarivanja u SZ-u koji će je pripravljati i nagoviještati. Svećeništvo ne opstoji samo za sebe, nego je uvijek usmjereno na Crkvu i na ljudski rod. Stoga ono od Crkve poprima i zadobiva svoje konkretne, povijesne i društvene oblike.

I tako, "korak za korakom, u razdoblju poslije Uskrsa, nastaje unutarcrkveno zajedničarsko služenje (služba). Dvije stvari postaju sada bitne:

²¹ Usp. 1 Kor 1,1; 2 Kor 1,1; Gal 1,1.

²² G. Greshake, nav. dj. 48.

1. Postaje jasno da, odsada pa unaprijed, svaka se služba mora odnositi na autentično, prvotno svjedočanstvo apostola, kao stalni temelj Crkve. I u tom smislu, nema crkvene službe, koja ne bi neprekidno prizivala na taj apostolski temelj u razdoblju Crkve koja je u osnivanju.

2. Kada su nositelji te apostolske predaje već umrli, mandat koji im je od Isusa Krista udijeljen, mora, po nužnosti stvari, biti preuzet od drugih svjedoka. Što se tiče sadržaja, apostolska služba se mora nastaviti i u tom smislu su 'nasljednici apostola', uvijek ostajući netaknutim činjenica povijesne jedinstvenosti konstitutivnog razdoblja samih osnivača (Crkve prvih početa-ka)."²³

Usprkos tim povijesnim i nužnim prijelazima, koji se zapažaju i mogu slijediti, i za koje nam svjedoči SP, posebno Djela apostolska i Pavlove poslanice, ostaje bitno i nerazdvojivo. Tom službom, pozivom i poslanjem, ovjekovječuje se i ostvaruje samo Isusovo poslanje i njegovo otkupiteljsko djelovanje.

Iako postoji određeni jaz, prijelaz, osobito u trenutku kada nestaje drugo pokoljenje, tj. pokoljenje neposrednih učenika i suradnika apostolskih, ipak se jasno nazire i počinje razlučivati jasna razlika između same službe i samog pojedinca, kao osobe i nosioca te službe.

K. Lehmann naglašava taj trenutak: "Polako se, dakle, počinje razlikovati, kod prvih apostolskih svjedoka, nešto kao objektivnost neke strukture službe. I nužno je da jedna takva 'služba' bude još pokrivena - nezavisno od osobe nekog prethodnika - za služenje u stvarima vjere... I na taj način je, upravo u prijelazu od drugog na treće pokoljenje, da dolazi čas osnivanja službe s vlastitim, institucionalnim obilježjima. I samo tada sâm pojam 'službe' (ministerij) postaje stvarno zakonit."²⁴

I ako je sam Krist bio i jest jedini *Gospodin*, tj uskršli i proslavljeni, tako će u prvotnoj Crkvi biti i postojati vlast, auktoritet, i služba koja će aktualizirati i činiti vidljivim samoga Isusa Krista. I bit će to služba i služenje po uzoru kako je On to sam činio, tj. kao pastoralna služba i kao bratsko, nezainteresirano služenje braći i svim bližnjima, svim ljudima, za koje su poslani.

Dakle, "apostolska služba se opravdava polazeći od Krista i ono je, po svojoj naravi, 'reprezentativno' nastavljanje Njegova poslanja u pojedincu koji je 'poslan' s auktoritetom. Stoga u Crkvi ne može biti neko drugo svećeništvo koje ne bi bilo sakramentalno predočivanje Njegova jedinoga i konačnog svećeništva."²⁵ U toj i takvoj perspektivi Isus Krist je svećenik i posrednik par excellence.

²³ K. Lehmann, nav. dj. 17.

²⁴ K. Lehmann, nav. dj. 18.

²⁵ G. Greshake, nav. dj. 59.

2. SVEĆENIŠTVO U PRVOTNOJ CRKVI I U CRKVENOJ PREDAJI

Budući da je to odlučujuće i vrlo široko razdoblje, potrebno ga je, radi lakšeg i sustavnijeg obrađivanja, podijeliti na manje odsječke: vrijeme do 110. god poslije Krista; vrijeme do 210. god. p.Kr.; vrijeme do kraja 6. stoljeća.

2.1. Vrijeme od Isusove smrti do 110. godine

Potrebno je, barem na brzinu i sržno, vidjeti to odlučujuće i konstitutivno razdoblje kršćanske povijesti. To je razdoblje druge generacije i prijelaza od drugoga na treće pokoljenje kršćana i Kristovih učenika. Osim toga, to je razdoblje pisanja, zapisivanja, redakcije i konačnog oblikovanja svetih tekstova i kanonskog prihvaćanja cjelokupnog Novog zavjeta. Poznato je da su prvi spisi NZ-a Pavlove poslanice. Pavao, u označavanju službe i svećeničkog služenja i poslanja upotrebljava cijeli niz imena, kao što su: apostol, dvanaestorica, prorok, učitelj, đakon, đakonica, otac, sluga, vidjelac, episkopos, leiturgos.

U biti, sama ta lista imena "pokazuje da je imenovanje služba u Crkvi još u stanju promjena i to čak i na kraju razdoblja Novoga zavjeta. Tu nema mjesta prizivanju na monolitni i ustaljeni način ministerijalnih imena i na odgovarajuće funkcije u samom NZ-u. Ta imena svjedoče o različitosti, i to dvostrukoj različitosti, i naslova i funkcije."²⁶

Ipak, može se reći, a to osobito potvrđuju Pavlove poslanice, da je najčešći naziv i najcjenjenija služba ona kojom se obilježava *apostol*. Apostol i apostolska služba su temeljni pojmovi, a nakon njih dolazi prorok, i učitelj. Zato Osborne zaključuje: "Drugim riječima, u Pavlovim zajednicama, barem toliko koliko mi možemo raspoznati iz same datosti teksta, upotreba naslova 'episkopos' i 'diakonos', a još manje 'presbyter' nije bila uobičajena, dok je 'apostol', 'prorok' i 'učitelj' to stvarno bila."²⁷

Naslov *presbyter* pojaviti će se češće i jasnije u Djelima apostolskim. Naslućuje se već težnja da se naslov 'apostol' ograniči i strogo primijeni na Dvanaesticu.²⁸ Istvoreneno, uz prezbitere, pojavljuje se i 'episkopos'. Te dvije riječi, dva naslova, naravno uz pojam 'diakonos' obilježavat će cijelo to razdoblje. Potrebno je reći da je u ranim kršćanskim zajednicama "vjerojatno više u židovskim nego grčkim, izabran taj pojam kao ime za svog glavnog vođu ili službenika. Čineći to, oni nisu namjerno izabrali židovske pojmove za liturgijske i svećeničke funkcije. I kako ćemo vidjeti, tu je bilo i razloga za izabranje imena 'presbyter', kao ime za kršćansku službu radije nego uobičajene i dostupne židovske pojmove za liturgijsko i svećeničko služenje."²⁹

²⁶ K. Osborne, nav. dj.44.

²⁷ K. Osborne, nav. dj.45.

²⁸ Usp. K. Osborne, nav. dj.45.

²⁹ K. Osborne, nav. dj. 47.

Slično se može reći i za riječ 'episkopos'. I ona će imati obilježje nadgledničke službe, službe glavnog vođe i onoga tko je *odgovoran* za cijelu mjesnu Crkvu, a manje će imati liturgijski pečat. Naravno, da će se i taj vid sve više pojavljivati i zadobit će i ta obilježja. Ali, prvotno nije bilo tako.

Zaključujući, može se reći, da se u Djelima apostolskim "presbyter upotrebljava mnogo više nego 'episkopos' i označava mjesnog, glavnog vođu kršćanske zajednice."³⁰ Riječ 'episkopos' se pojavljuje samo jednom u Djelima apostolskim: 20,17.28.

U pastoralnim poslanicama, "pojam 'episkopos' postaje nešto što je značajnije nego li je to u Djelima. Ali, te su poslanice napisane kasnije nego Djela i u različitim kršćanskim zajednicama."³¹

Mnogo je važnije od samog imena i razlike u pojmovima, *značenje i sadržaj* koje te riječi, malo pomalo, zadobivaju i s čime se uspoređuju. Osborne naglašava: "Mora se istaknuti da nije porijeklo samog naslova koje je odredilo kršćansku uporabu, nego je to Isusov uzor (model) koji je upravljao jednim i drugim: i shvaćanjem kršćanskog ministrija i imenovanjem te službe... Ta će se dva naslova ('episkopos' i 'presbyteros') prihvatiti kao nazivi za kršćanske vođe kada oni budu odražavali način službe koju je sam Isus oblikovao. Pojam, 'hiereus' (svećenik) nije, u njihovim očima, odražavao Gospodnju službu."³²

I kada se govor i svećeništvu i svećeničkoj službi ne smije se nikako zaobići četvrto Evanđelje kao ni Ivanove poslanice. E. Schillebeeckx je sklon tvrdnji da su, prema preciznijim proučavanjima, "Ivanovke zajednice poznavale ministerijalne strukture, ali bez i najmanje težnje za vlašću, i to do one točke u kojem se Ivanova teologija (johanizam) prvotno suprotstavljala istinskom, doktrinarnom i disciplinarnom ministerijalnom autoritetu, suprotno ostalim kršćanskim zajednicama."³³

Ipak, valja priznati da Ivanovo Evanđelje poznaje Dvanaesticu (Iv 6.70), i da Ivanove poslanice izričito donose pojam, 'presbyter'.³⁴

Čini se da Ivanu želi više naglasiti (osobito za pouskršno vrijeme) ulogu i djelovanje Duha Branitelja (usp. Iv 14,16), nego što bi raspravljao o značenju paruzije i ministrija u Crkvi. Ivanovski prezbiter nije obilježen tolikim auktoritetom kao kod Pavla, ili u drugim sredinama. E. Schillebeeckx zaključuje: "Paraklet je tu jedini učitelj koji je opskrbljen auktoritetom i dan je svim vjernicima bez iznimke. I to relativizira službu prezbitera. Još više, ni sam ljubljani učenik se ne naziva 'apostolom'. On je jedan od Dvanaesticu. Ni

³⁰ Isto mjesto.

³¹ K. Osborne, nav. dj.48.

³² K. Osborne, nav. dj.48-49.

³³ E. SCHILLEBEECKX, *Il ministero nella Chiesa. Servizio di presenza nella comunità di Gesù Cristo*, u GdT 132, Queriniana, Brescia 1981, 39.

³⁴ Usp. 2 Iv 1,1; 3 Iv 1.

poslije njegove smrti ne osjeća se potreba da ga se nadomjesti (usp. Iv 21,20.-3).”³⁵

Ipak, na kraju valja reći da u Ivanovoj koncepciji postoji, postupno se razvija i dolazi do izražaja ministerijalna struktura Crkve, iako ona, na početku, nema doktrinarni karakter. Dvadeset i prvo poglavlje Ivanova Evanđelja “svjedoči nadasve da je ivanovska tradicija završila s prihvaćanjem, i ona također, ministerijalnog i disciplinskog autoriteta, ne propuštajući ipak da relativizira te crkvene strukture: slike trša i loze kao i neposredno i osobito jedinstvo s Isusom ... ostaju temeljem svega, podrazumijevajući i eklezijalni autoritet.”³⁶

2.2. Vrijeme od 110. do 210. godine

U 2. st., ili preciznije u vremenu od 90. do 210. god. poslije Krista, svećeništvo i svećenička služba dobivaju jasno i precizno obilježje. Jasno se razlikuje služba i ovlast biskupa (*episkopos*), svećenika (*presbyteros*) i đakona (*diakonos*).

Ipak, to razdoblje je prepuno problema i nerazriješenih pitanja, jer se neki spisi, vremenski, podudaraju s kanonskim spisima Novog zavjeta. Osim toga, i samo pitanje kako je netko, u ranoj Crkvi dobijao i zaposjedao određenu službu, ostaje često puta hipotetsko i nerazjašnjeno. To je osobito naglasio Dupuy, u svom djelu.³⁷

Usprkos svemu, u tom razdoblju se jasno vidi da su “*episkopoi* i *presbyteroi*, kao i *diakonoi* jako istaknuti u pojmovima predsjedanja u zajednici. S druge strane, postoje i pojedine prilike kada su nabrojena i svojstva kršćanskog ministerija. Na trećem mjestu nalazimo i spomen liturgijskog djelovanja. Na temelju te suvremene dokumentacije o predsjedanju i prvom mjestu u zajednici a ne liturgijskom vodstvu, ogleđa se način prikazivanja kršćanske službe.”³⁸

U tom vremenskom razdoblju postavljaju se u prvi plan dva problema. To je problem točnijeg imenovanja, tj. preciznijeg određivanja i terminologije za kršćansku službu, posebno svećeništvo; i pitanje ređenja za određenu crkvenu službu.

To se očito vidi već u najranijim spisima, kao npr. u *Didache* (oko 105. god. poslije Kr.). Osborne piše: “U spisu *Didache* daje se velika pozornost prorocima; u 13,3 oni su nazvani velikim svećenicima; u 16,7 oni slave euharistiju, njih se ne smije suditi (11,11); niti ih se smije kritizirati, jer bi to bilo grešno (11,7). Budući da je tolika pažnja dana prorocima, izgleda da je

³⁵ E. Schillebeeckx, nav. dj. 42.

³⁶ E. Schillebeeckx, nav. dj. 44-45.

³⁷ Vidi D. DUPUY, *Theologie der kirchlichen Ämter*, u *Mysterium Salutis* 4/2, Benziger, Einsiedeln, 1973, .505 ss.

³⁸ K. Osborne, nav. dj. 90.

služba proroka u to vrijeme u Sirskoj crkvi bila, zbog bilo različitih razloga, u središtu pozornosti.”³⁹

To jasno pokazuje da je predsjedanje zajednici, tj. prvo mjesto u upravnom pogledu, ono koje odlučuje i određuje, a ne toliko ovlast i činjenica slavljenja euharistije. I na toj liniji, korak po korak, sve će se više kristalizirati misao i stvarnost apostolskog nasljedstva (*successio apostolica*), kao kategorije koja će postati ključna i jedna od velikih tema prvih stoljeća i kod pisaca kršćanske tradicije.

Značajniji pisac tog prvog razdoblja je *Klement Rimski*, koji je uputio poslanicu Korinćanima, vjerojatno u razdoblju od 90. do 100. god. poslije Krista.

Klement ističe temeljnu istinu da su ministri (služitelji, sluge, nosioci službe) u Crkvi i predsjedatelj kršćanske zajednice osobe koje su izravno izabrane od Gospodina, a ne od zajednice, ili pojedine skupine u zajednici (Usp. 1 Klem. 42; 44,1.-3). Interesantno je da Klement imenuje te ministre dvostrukim imenima. Jednom ih zove *episkopoi*, a drugi put *presbyteroi*.⁴⁰ Klement obilježava kršćansku službu i služenje kao bitnu službu propovijedanja. Osborne zaključuje: “Baš kao što je Isus došao s porukom od Boga, tako su i apostoli došli s porukom od Krista (usp. pogl 42,1). Propovijedanje je poruka o Kraljevstvu. I na mjestima koje su apostoli posjećivali, oni su pomazali biskupe (*episkopoi*) i đakone (*diakonoi*) (usp.,42,4)...

Na taj način, učvršćeno predsjedanje zajednicom i mjesna služba propovijedanja će zauzeti svoje mjesto; i to je služba biskupa / svećenika, a na neki način, i đakona. Osim propovijedanja doista će se spomenuti i liturgijsko služenje; u 44,4 ti ministri (služitelji) su tu da ‘prinose darove’. Liturgijsko služenje se vidi u 40,1-5, gdje se pravi naznaka i na ‘red’, ‘pomazanje’ (6 puta), na ‘dekrete’ (2 puta) i ‘službe’ (2 puta).”⁴¹

Drugi, važni predstavnik toga doba jest *Ignacije Antiohijski*. U svojim poslanicama Efežanima, Magnežanima, Traljanima, Filadelfijcima, Smirnjanima i Rimljanima on uzdiže, iznad svega službu biskupa. U tim poslanicama, posebno onima upravljenim Crkvama Male Azije, izrazita je i prenaplaštena *uloga biskupa*, koja se može nazvati gotovo monarhičnim episkopatom.

U toj strukturi monarhijskog episkopata ‘episkopos’ je postalo ime glavnog službenika u mjesnim Crkvama Male Azije kojima su te poslanice upravljene. Ispod biskupa je prezbiter, a dalje đakon. Na kraju su laici. Taj model će episkopalne strukture postati uobičajen u većini kršćanskog svijeta, ali

³⁹ K. Osborne, nav. dj. 92.

⁴⁰ Usp. 1 Klem. pogl. 42 i 44.

⁴¹ K. Osborne, nav. dj. 95.

se to neće dogoditi prije kraja trećega stoljeća. U njima, Ignacije, jasno vidi ministerij kao kristocentričan. Isus je utemeljenje za svaku službu u Crkvi.”⁴²

Nikako ne smijemo preskočiti *Ireneja Lionskoga* i njegovo djelo *Adversus Haereses* gdje se nalaze mnoge vrijedne pojedinosti o kršćanskim službama, a posebno o svećeništvu. Osobito je značajno da je to opis i svjedočanstvo iz ranog vremena Zapadne Crkve s kraja 2. stoljeća. U svezi s ministerijem Irenej će polaziti od dvije temeljne kategorije: apostolska predaja koja je temelj svega, i na temelju koje ekleziologije on shvaća i razvija misao o kršćanskom ministeriju, tj. aktualnom ostvarivanju i izvršavanju te službe. Na prvom mjestu u tom ministeriju su biskupi. Apostolicitet ministerija jest kamen-temeljac i u ministerijalnoj službi biskupa, posebno Rimskoga biskupa, ostvaruje se kontinuitet službe i služenja u Crkvi. Apostolsko nasljedstvo Irenej povezuje i uz službu prezbitera (Usp. AH 4,2.6). U svezi s tim, Ott naglašava: “Prezbiter je počasni naslov kod kojega on (Irenej) opisuje sljedbenike nasljednika apostolskih, koji su nosioci i zaštitnici apostolske tradicije. Ali, on njih pridružuje i biskupima koji su upravitelji u njegovo vrijeme, koji su nasljednici apostolski i koji su primili sigurnu karizmu istine u nasljedovanju službe episkopata.”⁴³

Sve u svemu, može se jasno reći da se već krajem 2. st., tj. oko godine 180. učvrstilo i točno obilježilo značenje i opseg ministerijalne službe. “Ime 'episkopos' prihvaćeno je ime za velikog i glavnog vođu mjesne, kršćanske zajednice; odmah do njega su prezbiteri, o kojima se često govori u pluralu; zatim đakoni.”⁴⁴

To opet ne znači, da samo u to, Irenejevo vrijeme, imamo glavnog vođu u zajednici. Takvi vođe su bili u kršćanskim zajednicama od početka, npr. apostoli. Ali se ime glavnog vođe, ipak, mijenjalo. Oko Irenejeva vremena, ime glavnog vođe postalo je općenito *episkopos*. To znači da se jasno razlikuje tko je vođa i glavni, odgovorni službenik i nositelj apostolskog nasljedstva u mjesnoj Crkvi.

2.3. Razdoblje od početka 3. do kraja 6. stoljeća

Na početku 3. st., u Crkvi se jasno pokazuje i učvršćena je hijerarhijska struktura, u kojoj biskup, tj. episkopos postaje središte ministerija i svećeničke službe. R.H. Connolly tumačeći povijest i značenje *Didascalia Apostolorum*, piše: “... biskup je zaista središte i stožer cjelokupne zajednice. On je na-mjesto

⁴² K. Osborne, nav. dj.98. Osim Ignacija, moglo bi se nabrojiti i navoditi i druge pisce i primjere, osobito Polikarpa i poslanicu Filipljanima (usp. Quasten, nav. dj. 81.), zatim Barnabinu poslanicu, Herminog Pastira, Justina i njegove dvije Apologije.

⁴³ L. OTT, *Das Weihesakrament*, Herder, Freiburg/B, 1969., 12.

⁴⁴ K. Osborne, nav. dj.110.

Boga u odnosu na narod; on je njihov otac, poslije Boga; njihov posrednik kod Boga, njihov veliki svećenik, vođa i kralj.”⁴⁵

U 4. i 5. st. pojavljuju se veliki *patrijarhati*. Već je na saboru u Niceji 325. god. priznata i obilježena izuzetna uloga Rima, Aleksandrije i Antiohije, dok će Konstantinopol i Jeruzalem to postići na saboru 381. godine i u Kalcedonu 451. godine.⁴⁶

To vrijeme obilježava: briga za pravovjernost apostolskog (ortodoksija) nauka, pravovjerno prenošenje (Predaja) i propovijedanje toga nauka. U prenošenju te nauke središnje mjesto i pitanje jest: apostolsko nasljedstvo (*successio apostolorum*) i tko su nasljednici apostola? Jer, sve dimenzije svećeništva i svećeničke službe, kao učenje, pisanje, bogoštovlje i konkretno vođenje Naroda Božjega, imaju nešto s apostolskim nasljedstvom i jedan su od vidova tog apostolskog nasljedstva.

Međutim, kada se govori o tom nasljedstvu, sve će se više isticati uloga biskupa i njegova jedina (ako ne i isključiva) povezanost s apostolskim nasljedstvom. Osborne primjećuje: “U 3. st. pa dalje, nalazimo da je episkopos postao ne samo glavni vođa kršćanske zajednice, nego također, na mnogo načina i jedini vođa. Biskup sâm propovijeda; on sâm slavi euharistiju; on je glavna liturgijska osoba u slavljenju krštenja; on je glavna liturgijska osoba u obredu javne pokore. Liturgija je usredištena oko biskupa a i vođenje zajednice čini to isto.”⁴⁷

Na Zapadu će Tertulijan iskovati i poseban termin *ordinatio* koji će postati tehnički pojam. I što je viši *ordo*, to će bivati i veća uloga u samoj Crkvi.

Istok će više ostati na novozavjetnoj terminologiji - terminologiji *polaganja ruku*, koji uključuje pojmove: cheirotonein, cheitotethein, cheirotenia, cheirothesis.⁴⁸

Ipak, za to razdoblje, može se reći, da je zaređeni biskup promatran *kao nasljednik apostola* i kao takav “najviši simbol apostolske pravovjernosti u mjesnoj zajednici ... Zaređeni biskup je tu po božanskom poslanju, a ne zbog svojih vlastitih nastojanja (težnji), niti po volji same zajednice, niti čak po izboru samog zbora biskupa. Upravo onako kako je Gospodin pozvao i ovlastio svoje apostole, isto tako, Gospodin poziva i ovlašćuje toga čovjeka da bude ‘apostol’ za mjesnu zajednicu.”⁴⁹

Apostolsko nasljedstvo postaje crkvena dimenzija prvotne Crkve, i ono će, u prvih šest stoljeća, biti jedna od odlučujućih tema. To je tema koja se mora

⁴⁵ DIDASCALIA APOSTOLORUM, Oxford, Clarendon Press, 1929, XXXVIII; Usp. K. Osborne, nav. dj. 130.

⁴⁶ Usp. J.N.D. KELLY, *Early Christian Doctrines*, Adam&Charles Black, London 1965, 408.

⁴⁷ K. Osborne, nav. dj. 138.

⁴⁸ Usp. K. Osborne, nav. dj. 138.

⁴⁹ K. Osborne, nav. dj. 138.

promatrati kristološki, tj. kao nešto što upućuje i smjera na Krista Početnika i Usavršitelja vjere.

Osborne lijepo zaključuje to pitanje: "Isus je u srcu apostolskog nasljedstva. Premda je taj proces nazvan 'apostolskim' nasljedstvom, apostoli nisu glavni čimbenici. Isus je glavni čimbenik. Isus dolazi s poslanjem od Oca, apostoli s poslanjem od Isusa. I istinska Riječ Božja je skrivena stvarnost u sakramentu apostola i da bi se samo razumjelo, osjetilo znak, značilo bi izgubiti stvarnost. Isus je, u suvremenom teološkom jeziku primordijalni sakrament u svakom i u bilo kojem sakramentalnom otajstvu."⁵⁰

Na kraju, za to razdoblje prvotne Crkve, koje je vrlo bogato događajima i dogmatskim razvojem, može se reći da nastaje jaki proces razlučivanja pastoralnih službi. Budući da se kršćanstvo već dobro raširilo i počinje osvajati i ruralna područja, uspostavlja se i služba 'chorepiskopos' - nešto slično pomoćnom biskupu."⁵¹ I prezbiteri zadobivaju značajniju ulogu: ulogu poučavanja katekumena i krštavanja onih koji su daleko od metropolitanskih središta.

S druge strane, upravo ta urbana, biskupska Crkva, "od 300. do 400. god. na mnogo je načina *zlatno doba đakonata*. Episkopos, kao središnji vođa, nije više tako lako dostupan; prezbiteri su više savjetnici, i nisu stvarno uključeni u pastoralni ministerij. Đakoni su kroz to vrijeme bili najočitiiji pastoralni poslužitelji (službenici) u zajednici: posjećujući bolesne, brinu se za umiruće, priskrbuju za potrebne, itd. Sve su to zadaće koje mi danas jako povezujemo sa službom župnika."⁵² Od 5. st. započet će rasti aktivnija uloga prezbitera a time će se sve više smanjivati služba i uloga đakona.

Konačno, cijelo to razdoblje obilježava jako nastojanje da se stavi u središte apostolicitet i apostolsko nasljedstvo crkvene službe, posebno biskupske. Biskup gledan kao pojedinac, ili još češće kao zbor biskupa (*collegium episcoporum*) nasljednik je apostola i odgovoran za cjelokupni život Crkve u propovijedanju, učenju, posvećivanju i upravljanju Crkvom.

3. DRUGI VATIKANSKI SABOR I POSABORSKO VRIJEME

3.1. *Drugi Vatikanski sabor*

Iako Sabor i saborski dokumenti nisu imali pretenzija dati sveukupni teološki traktat o pojedinim pitanjima, ipak je temi kršćanskog ministerija posvećeno mnogo pažnje. Sabor je posvetio nekoliko dokumenata koji govore o službi i odgovornosti biskupa u Crkvi ("Christus Dominus"- od 28.10. 1965.), o svećenicima ("Presbyterorum Ordinis", od 7.12.1964.), i "Optatam totius"- o odgoju i obrazovanju svećenika (od 28.10.1965.).

⁵⁰ K. Osborne, nav. dj. 143.

⁵¹ K. Osborne, nav. dj. 156.

⁵² K. Osborne, nav. dj. 157.

Osim toga, i drugi dokumenti, posebno dogmatska Konstitucija o Crkvi ("Lumen Gentium" od 21.11.1964.) daje mnoge naznačnice za pravilno shvaćanje svećeništva i svećeničke službe. Istina je, s druge strane, da se Sabor prvotno bavio Crkvom kao središnjom preokupacijom pa se može nazvati "Saborom Crkve o Crkvi". U tom smislu, svećeništvo i svećenička služba dolazi u drugi plan, iako je neizostavna i o njoj je trebalo progovoriti. Dok se svećeništvo i služba uglavnom definirala u odnosu na euharistiju i slavljenje euharistije gdje je sva teologija svećeništva svedena na taj smjer, Sabor je htio, ne odbacujući, naravno, tu osnovnu perspektivu, još više proširiti i produbiti značenje i djelokrug ministerija.

To nastojanje se vidi najviše u govoru kard. Marty-ja, koji je kazao da "... svećeništvo svećenika mora radije biti povezano sa svećeništvom biskupa, koje će se kasnije vidjeti kao vrhunac i punina svećeništva. Svećeništvo prezbitera mora se, stoga, promatrati u ovom nacrtu kao obuhvaćanje ne samo jedne funkcije, nego triju funkcija, i mora biti povezano s apostolima i njihovim poslanjem." ⁵³

Dakle, pitanje službe bilo biskupskog, bilo prezbiterskog, pa i đakonskog, mora se vidjeti i promatrati jedino u odnosu i u povezanosti s apostolskom službom. Ili, još više i bolje, mora se vidjeti i usredotočiti na odnos i vezu s Isusom Kristom. A ta kristološka dimenzija obuhvaća i podrazumijeva trostrukost: poučavanja, posvećivanja i vođenja, upravljanja određenom kršćanskom zajednicom.

U tom smislu, Drugi vat. sabor pokušava dati novu definiciju svećeništva i svećeničke službe. Polazi se od samog Isusa Krista i njegove trostruke službe i poslanja. Uvod dekreta PO ističe: "Prezbiteri se, naime, po svetom ređenju i poslanju što ga primaju od biskupa promiču da služe Kristu Učitelju, Svećeniku i Kralju. Oni su dionici njegove službe, po kojoj se ovdje na zemlji Crkva neprestano izgrađuje u Božji Narod, Kristovo Tijelo i Hram Duha Svetoga" (PO br. 1).

Na taj način, Drugi vat. sabor ne utemeljuje službu u Crkvi na samo nekom dodirnom aspektu Isusove službe, nego na istinskoj jezgri Isusova otajstva. U LG čitamo: "U tu je svrhu Bog poslao svoga Sina, kojega je učinio baštinikom sviju stvari (usp. Hebr 1,2), da bude Učitelj, Kralj i Svećenik sviju, Glava novoga i univerzalnog naroda djece Božje (br. 13.)." ⁵⁴

Prema tome, jasno se vidi namjera Drugoa vat. sabora da svećeništvo i ministerij promatra dublje i u što potpunijem opsegu, tj. da ga se vidi i postavi u ono što je bitno i što ga bitno utemeljuje i određuje. To je onaj kristološki i ekleziološki vid koji valja naglasiti. Kristovo poslanje i njegova trostruka služba

⁵³ B. KLOPPENBURG, *The Ecclesiology of Vatican II*, . 268; Usp. K. Osborne, nav. dj. 316.

⁵⁴ K. Osborne, nav. dj.318.

Učitelja, Kralja i Svećenika jest središte, srž i okosnica i svako "poslanje i ministerij u Crkvi jest odsjev vlastitoga Isusova služenja (ministerija)." ⁵⁵

Crkva, kao Božji narod odražava to poslanje i službu Isusa Krista. I kao što je Krist učitelj, svećenik i vođa, tako i Crkva mora preuzimati uloge učenja, posvećivanja i upravljanja.

U nastojanju da detaljnije obradi i obrazloži tu kristološku i ekleziološku dimenziju svećeništva i svećeničke službe Sabor ide u pojedinačnu analizu. Počinje, najprije od biskupa i biskupske službe i ređenja za biskupstvo kao primanje punine svećeničkog reda.⁵⁶ Vrhunac jest br. 21. i učenje Sabora da "biskupsko posvećenje daje sa službom posvećivanja također službu poučavanja i vladanja, koje, ipak po svojoj naravi, mogu izvršavati samo u hijerarhijskoj zajednici s Glavom i članovima Kolegija.

S druge strane, isto se načelo primjenjuje i na prezbitere. Osborne piše: "Upravo onako kako biskupi sudjeluju u trostrukom poslanju i službi Isusovoj, isto tako svećenici sudjeluju u trostrukom poslanju i službi Isusovoj. Na koji se način biskup i svećenik razlikuju u tom sudjelovanju može biti da nije potpuno jasno, ali poistovjećivanje svećenika s tom trostrukom misijom i ministerijem sasvim je jasno."⁵⁷

Tu misao Sabor će ponoviti i u drugim dokumentima.⁵⁸ Osobito će dekret PO, posebno u 1. i 2. gl. istaknuti to poslanje i služenje prezbitera u Crkvi. U br. 13. govori o trostrukoj svećeničkoj službi koja zahtijeva svetost i koju svetost pomaže.

Ta služba je u vidu uspostavljanja zajedništva života s Bogom. I budući da je "božanski život komunikativan po sebi i prenosi se u vidu sudjelovanja bitka, svetost i poslanje su dva neodvojiva vida Crkve. Crkva je istovremeno i sveta i misionarska. Zbog toga se svećenički identitet i definira po svećeničkoj svetosti i poslanju. U tom smislu se govori o prezbiteru kao o čovjeku čiji život izriče odnos prema Kristu, Pastiru i Zaručniku i koje je slijeđenje. Svećenik je čovjek čija se vjera proživljena korjenitim darivanjem Bogu otvara braći da bi ih pomogla u traženju Boga."⁵⁹ Osim toga, PO jako naglašava kolegijalitet svećenika, koji se sažima u riječ "presbyterium."

Po rukopoložanju oni postaju dionici Kristova posvećenja i poslanja. "Prezbiteri svojim dijelom sudjeluju u apostolskoj službi, Bog im daje milost da budu službenici Krista Isusa među narodima vršeći svetu službu Evanđelja, kako bi narodi bili ugodan prinos" (PO, br.2.).

⁵⁵ K. Osborne, nav. dj.318.

⁵⁶ Usp. III pogl LG: Hijerarhijsko uređenje Crkve i posebno episkopat gdje se, o biskupima govori u br.18-27, dok je prezbiterima posvećen br. 28., a đakonima 29.

⁵⁷ K. Osborne, nav. dj. 320.

⁵⁸ Usp. PO 1; LG 28; AG 39.

⁵⁹ W. GAMBINO, *Dimensioni della formazione presbiterale. Prospettive dopo il sinodo del' 90 e la ' Pastores dabo vobis'*, Elle Di CI, Leumann, Torino, 1993, 194

Prezbiterij je jedan i svi sudjeluju u tom svećeništvu koje je u Isusu Kristu. Svećenici "djeluju u ime Crkve, ali oni su stvarno službenici samoga Krista."⁶⁰ To se vidi iz dokumenata: "Sslužbenici su Isusa Krista među narodima" (PO 2); "Postaju živo oruđe Krista Vječnog Svećenika" (PO 12); "predstavljaju Krista" (AG 39); "Službenici su glave" (PO 12); "Preuzimaju u svom stupnju Kristovu osobu" (PO 12), i "djeluju kao Kristovi službenici" (PO 5).

Dakle, Sabor u dekretu PO želi teološki produbiti i posvijestiti ministerijalnu funkciju svećenika u odnosu na Krista i na Crkvu. Čini se da u pozadini cijelog dekreta, stoji ona pavlovska koncepcija: "Mi vršimo poslaničku službu u ime Krista" (2 Kor 5,20), iako se tekst nigdje izričito ne navodi."⁶¹

Osnovni pojam jest služenje "Kristu Učitelju, Svećeniku i Kralju (PO 1), koje zadobiva trostruku dimenziju: kristološku, ekleziološku i eshatološku. Te dimenzije R. Spiazzi obilježava ovako: -*kristološka* - "... sve u njihovu djelovanju, proizlazi od Krista, od Njegove svetosti i autoriteta, od Njegove žrtve i obavlja se i usavršava u Kristu.

- *ekleziološka* - po kojoj se sve (pa i prinošenje euharistije) izvršava za Narod Božji, u ime cijele Crkve. - *eshatološka* - po kojoj sve, u bilo kojem 'ministeriju' koji vrši svećenik, teži za slavom Božjom i obogaćivanjem božanskog života u ljudima. Života koji, jer će provreti iz Kristova uskrsnuća i naći svoje potpuno dovršenje u slavnom Gospodinovu dolasku, kada On preda Kraljevstvo Onome koji je Bog i Otac (Usp. 1 Kor 15,24;br.2.)."⁶²

To služenje se odvija unutar mjesne Crkve i treba se izvršavati u potpunom skladu s mjesnim biskupom, kojem su oni "suradnici" (PO 4.), i u "čije ime okupljaju obitelj Božju, kao ljudsko bratstvo koje je oživljeno u jedinstvu i koje vode Ocu, po Kristu, u Duhu Svetom" (Usp. LG 28).

To je ono što se ističe i u drugim dokumentima, osobito u CD 28, da je 'presbyterium' jedan i da su svi svećenici, "i dijecezanski i redovnički, s biskupom dionici jednoga Kristova svećeništva, i s njim ga izvršavaju. I zato su postavljeni za brižljive suradnike biskupskog reda."

3.2. Posaborsko vrijeme

Nakon Drugoga vatikanskoga sabora većeništvo i svećenička služba je zadobila na vrijednosti i produbljena je teološko-eklezijalna dimenzija prezbitera i njegove ucijepljenosti u Krista i njegovo svećeništvo, te ucijepljenosti u Njegovo Tijelo, Crkvu. S druge strane, saborsko i posaborsko vrijeme doživjelo je i nagli pad svećeničkih zvanja i veliki "odljev", tj.

⁶⁰ B. Kloppenburg, nav. dj.276; K. Osborne, nav. dj. 331.

⁶¹ R. SPIAZZI, *Decreto sul ministero e la vita sacerdotale*, u *Magistero Conciliare* 3, Elle Di Ci, Leumann, Torino, 1966, 153.

⁶² R. Spiazzi, nav. dj. 155.

napuštanje te službe od već zaređenih svećenika. Ti su čimbenici ponukali Crkvu da se intenzivnije pozabavi tim problemima. Stoga su, u razdoblju od 25 godina poslije Sabora organizirane i tri biskupske sinode (1967, 1971, 1990) koje su imale za radnu temu svećeništvo i problematiku svećenika, tj. sve ono što je u svezi s odgojem, obrazovanjem i službom svećeničkih kandidata i svećenika uopće. Objavljeni su dokumenti tih sinoda, od kojih ćemo istaknuti posljednja dva: *Ministerijalno svećeništvo* (=MS), iz 1971, i *Pastores dabo vobis* (=PDV) od 25.03.1992..

3.2.1. Ministerijalno svećeništvo (De sacerdotio ministeriali)

Prije tog dokumenta, a neposredno nakon Drugoga vat. sabora, izišao je i značajni dokument "*Ratio Fundamentalibus Institutionis sacerdotalis*" koji je pripremila Kongregacija za katolički odgoj i obrazovanje (1970.). To je rezultat rada biskupske sinode iz 1967. i on označava temeljne odrednice za odgoj i obrazovanje svećenika. Na liniji Drugoga vat. sabora i svih ostalih dokumenata o svećeništvu i svećenicima, nastavlja se produbljivanje temeljnih načela i posvešćivanje svih članova Crkve, da je svećeništvo i svećenička služba osnovna stanica i mjesto u kojem se "otvaraju novi putovi da bi se dalo duboko i obnovljeno svjedočanstvo u današnjem svijetu".⁶³

Naglasak je na sveukupnoj obnovi, koja je "dužnost svih kršćana da je slijede, i to u stavu velikog veselja i vjernosti Evanđelju. U tom nam potpomaže milost Duha Svetoga da bi se dalo svjetlo, snaga i dovršenost našem poslanju."⁶⁴

Ipak, dokument ne želi zanemariti i olako promatrati poteškoće i probleme s kojima se suočavaju svećenici i svećenička služba. To su sve veće potrebe i zahtjevi crkvenog poslanja i problem mentaliteta u suvremenom društvu, te problem raznih kontestacija koje su nastale i koje rastu u posljednje vrijeme.⁶⁵ Ne zanemaruje se pitanja odnosa između biskupa i prezbitera, kao i između prezbitera među njima. Tekst kaže: "U stvari, suvremeno društvo se razvija u mnogim grupama, koje se utemeljuju na različitim disciplinama i koje traže različitost u stručnosti i u oblicima apostolata. I iz toga se rađaju problemi koji se tiču bratstva, intimnog jedinstva i dosljednosti u svećeničkoj službi."⁶⁶ Da bi se pozitivno odgovorilo na te poteškoće, dokument želi istaknuti doktrinalna načela (I dio) i dati neke smjernice za život i za plodonosnije izvršavanje svećeničke službe (II dio).

U prvom se dijelu ponavlja svetopisamsko naučavanje o Kristu koji je Alfa i Omega, i koji je posvećen od Oca i poslan u svijet (Iv 10,36) da bi

⁶³ *Ministerijalno svećeništvo* (=MS), Zaključak; Usp. još. A. FAVALE-G. GOZZELINO, *Il ministero presbiterale*, 301.

⁶⁴ MS, Uvod; Favale, nav. dj. 283.

⁶⁵ Br. 2, Opis stvarnog stanja; Favale, nav. dj. 285.

⁶⁶ MS, Opis stvarnog stanja, br. 4; Favale, nav. dj. 285.

propovijedao Blagu vijest pomirenja s Bogom. On je "jedini Posrednik između Boga i ljudi, Isus Krist čovjek (1 Tim 2,5) i On nas je uveo u zajedništvo Duha Svetoga, zajedništvo u kojem i On sam živi zajedno s Ocem" ⁶⁷

Osobito se naglašava mjesto i uloga Crkve, tj. uspostava Dvanaestorice i ustanovljenje Crkve na temelju apostola. "Sada je Crkva, utemeljena na apostolima i poslana u svijetu u kojem je hodočasnica, upravo stoga i uspostavljena da bi bila sakrament spasenja, koje, polazeći od Boga, dolazi do nas u Kristu. U njoj je Krist prisutan i djeluje u svijetu kao Spasitelj, na način da se međusobno usklade ljubav koju je Bog ponudio ljudima i odgovor ljudi. Duh Sveti izaziva u Crkvi, i posredstvom Crkve, zanose darežljive slobode po kojima 'čovjek sudjeluje u djelu stvaranja i otkupljenja.'" ⁶⁸

Unutar Crkve, i po Crkvi, ostvaruje se hijerarhijska služba koja je sudjelovanje, i to na različite načine, u službama Krista Otkupitelja, Proroka i Kralja da bi se izvršilo, u njegovo ime i njegovom snagom, kao svećenički narod (usp. LG 10) spasenjsko poslanje." ⁶⁹

Ta služba i struktura Crkve ostaje uvijek ista. Neprestana vjernost toj predaji postaju normativna i obilježava Crkvu i svećeničku službu u svako vrijeme. Upravo "zbog te strukture događa se da Crkva ne može nikada ostati zatvorena u samu sebe; ona je uvijek podložna Kristu kao vlastitom izvoru i svojoj Glavi." ⁷⁰

U crkvenom ustrojstvu svećeništvo i svećenik zauzima veoma važno mjesto. Ono je, prema dokumentu MS "znak božanskog i nadolazećeg plana koji je danas proglašen i koji je djelotvoran u Crkvi. On čini prisutnim Krista, Spasitelja cijelog čovjeka, među braćom i još točnije, kako u njihovom osobnom životu tako i u onom društvenom. On je jamac, koliko onog prvog proglašavanja Evanđelja da bi se okupila Crkva, toliko i one neumorne obnove Crkve, koja je već okupljena. I kada nedostaje prisutnost i djelovanje tog ministrija koji se prima posredstvom polaganja ruku i molitvom, Crkva ne može imati punu sigurnost vlastite vjernosti i vlastitoga vidljivog kontinuiteta." ⁷¹

U drugom dijelu MS daje neke smjernice u kojima se bistine pojedina pitanja i daju poticaji za daljnje djelovanje u aktualnim prilikama Crkve i njezinog poslanja.

Cijeli odsjek se, opet, dijeli na dva manja: a) Svećenici u poslanju Krista i Crkve; b) Prezbiteri u crkvenom zajedništvu. Vrijedno je zapaziti, da se obilno ponavlja i izlaže saborsko naučavanje o poslanju, evangelizaciji i sakramentalnom životu. Zatim se govori o svjetskim i političkim aktivnostima svećenika

⁶⁷ I dio, br. 1; Favale, nav. dj. 288.

⁶⁸ Br. 3; Favale, nav. dj. 288-289.

⁶⁹ I dio, br. 4; Favale-Gozzelino, nav. dj. 289.

⁷⁰ I dio, br. 4; Favale-Gozzelino, nav. dj. 289.

⁷¹ I dio, br. 4; Favale, nav. dj. 290.

i o duhovnom životu samih svećenika i celibatu. Cijeli tekst je sustavno dokumentiran naukom i navodima Drugoga vat. sabora. Naglasak je na temeljnoj tvrdnji da postoji "jedinstvo između evangelizacije i sakramentalnog života i ono je uvijek vlastito svećeničkoj službi i mora se pažljivo držati prisutnom kod svakog svećenika."⁷²

Konkretni oblici evangelizacije i pastoralnog života mogu zadobiti i različite načine ostvarenja i prilagodbe pojedinim prilikama i kulturama. Važno je da sve bude prožeto evanđeoskim duhom, i da se unosi svjetlo Radosne vijesti i doprinosi obnovi i rastu kršćanskog života. Tako se, na najbolji mogući način, odgovara na ključna pitanja i probleme ljudi (Usp. CD 13.).

U tim smjernicama dokument posvećuje i cijeli jedna broj (II dio, br. 4.) *celibatu* koji je u moderno vrijeme objekt rasprava i često stavljan u pitanje. Za njega se kaže: "Ondje gdje je vrijednost seksualnosti tako pretjerano naglašena, da se čini kako se zaboravlja autentična ljubav, celibat izabran radi kraljevstva Božjega, priziva ljude na dubine vjerne ljubavi i očituje vrhovno značenje života. Osim toga, ispravno se govori o vrijednosti celibata kao eshatološkog znaka. Nadilazeći svaku ljudsku vrijednost, koja je prolaznog karaktera, neoženjeni svećenik se na poseban način pridružuje Kristu kao vrhovnom i apsolutnom dobru i unaprijed očituje slobodu djece Božje."⁷³

Da bi se pospješilo prihvaćanje i vjernost celibatu, treba promicati i stvarati pogodnu klimu i sve one okolnosti koje su nužno potrebne za prihvaćanje, rast i razvoj tog oblika i vjernog slijedenja Isusa Krista. To su "povećanje unutarnjeg života pomoću molitve, samoprijedora, goruće ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu te s drugim pomoćnim sredstvima duhovnog života: ljudska ravnoteža preko urednog uključivanja u sustav društvenih odnosa; bratski odnosi i kontakti s drugim svećenicima i s biskupom; prilagođujući bolje pastoralne strukture i s pomoću zajednice vjernika."⁷⁴

Konačno, u zaključku se žele otvoriti i novi putovi "da bi se dalo duboko obnovljeno svjedočanstvo u svijetu danas. Nužno je potrebno pokazati svijetu puninu otajstva, koje je od vijekova sakriveno u Bogu da bi ljudi, sudjelujući u njemu, mogli ući u svu puninu Božju."⁷⁵ To otajstvo je život vječni (Usp. 1 Iv 1,2-3), život koji je od vječnosti u Bogu, koji nam je objavljen, predan i u Crkvi se navješta i svjedoči i čije je širenje, rast i razvoj i usavršavanje temelj i središnja os svećeništva i svećeničke službe.⁷⁶

⁷² II dio, br. 1 b; Favale, nav. dj. 292.

⁷³ II dio, br. 4; Favale, nav. dj. 297.

⁷⁴ II dio, br. 4d; Favale, nav. dj. 298.

⁷⁵ Zaključak; Favale, nav. dj. 301.;

⁷⁶ Usp. K. Osborne, nav. dj. 318ss.

3.2.2. Dokumentat Sinode iz 1990: "Pastores dabo vobis"

U analizi Apostolske pobudnice "Pastores dabo vobis" valja poći i od činjenice da je taj dokument nastao 20 godina poslije "De sacerdotio ministeriali" i više od četvrt stoljeća od završetka Drugoga vat. sabora i njegovih dekreta PO i OT, kao i ostalih značajnijih dokumenata. Čini se da Uvod, a posebno br. 3. najbolje objašnjava razloge pojavka tog dokumenta i izvjesne pomake u odnosu na prethodne analize i učenja. Tu se kaže: "U ovim se posljednjim godinama, s više strana, upozoravalo na potrebu povratka na temu svećeništva sučeljavajući se s jedne prilično nove točke gledišta i prikladnije crkvenim i kulturnim prilikama današnjice. Od problema svećeničkog 'identiteta' pozornost je prebačena na probleme koji su povezani s formacijskim putem prema svećeništvu i s osobinama svećeničkog života. Naime, novi naraštaji pozvani na ministerijalno svećeništvo predstavljaju primjetno drukčije značajke u odnosu na naraštaje njihovih neposrednih prethodnika i žive u svijetu koji je po mnogim vidovima nov, te u trajnom i brzom mijenjanju ne može se ne voditi računa o svemu tome u planiranju programa i u ostvarenju odgojnih putova za ministerijalno svećeništvo.

Svećenici postavljeni duže ili kraće vrijeme u obavljanju službe, izgleda kao da trpe od pretjerane raspršenosti u uvijek rastućim pastoralnim zahtjevima te se pred poteškoćama društva i suvremenih kultura, osjećaju prisiljeni ponovno promišljati svoje načine življenja i poglavitosti pastotralne zauzetosti, dok upozoravaju sve više na potrebu 'trajne izgradnje'.⁷⁷

Dakle, PDV želi dati umjerenu i vedru, uravnoteženiju sliku i prilagođeno razmišljanje o prezbiteru i njegovu služenju, kao i o odgoju, obrazovanju i odgovoru na promijenjene prilike i potrebe Crkve u novim okolnostima i u novim zahtjevima našega vremena. Uzima se u obzir stvarno stanje svijeta i prilike u svijetu koje su u neprestanom mijenjanju. I svećenik, kao čovjek svoga vremena, jako je uvjetovan tim snagama koje ga obilježavaju i tim promjenama koje ga uvjetuju i na koje i on mora odgovoriti i sučeliti se s njima.

Silne promjene u znanstvenom, tehnološkom, društvenom, političkom, pa i u religioznom planu, dovele su do *krize identiteta*.

Kardinal Karachi-ja Joseph Cordeiro piše da se "Sinoda suočila s tim problemom na vrlo detaljan način, koji se može sažeti u samo jednu frazu: 'Ova je kriza rođena u godinama koje neposredno slijede Koncil. Utemeljuje se na pogrešnom shvaćanju, koje je katkad i svjesno usmjereno, nauka saborskog učiteljstva' (br.11.). I da bi se izišlo iz te krize, sinoda je smatrala svojom dužnošću da očituje 'svijest one posebne ontološke povezanosti koja ujedinjuje svećenika s Kristom, Velikom Svećenikom i Dobrim Pastirom' (br. 11.)."⁷⁸

⁷⁷ Pastores dabo vobis, br. 3.

⁷⁸ Kard. J. CORDEIRO, *Il sacerdote punto focale del Sinodo dei Vescovi 1990*, u *Vi daro Pastori secondo il mio cuore, Testo e Commenti*, u *Quaderni de 'L'Osservatore Romano'*, br. 20, Citta del Vaticano, 1992., 202-208 (203-204.). Interesantno je da je taj dokument iz 1971. prošao

Zaključak

Svećeništvo i svećenička služba su postali, u drugoj polovici 20. st., jedna od središnjih točaka teološke refleksije i jedna od ključnih tema kojom se Crkva i njezino Učiteljstvo pozabavilo u mnogim prilikama i mnogim službenim dokumentima. Dokaz svemu tome su i dokumenti Drugoga vat. sabora, posebice dekreti PO i OT. Potvrda tome su i tri posaborske sinode koje su, u kratkom razdoblju, tri puta raspravljale o toj problematici i imali kao radnu temu i osnovnu zaokupljenost svećeništvo i svećeničku službu.

Bojni su i dokumenti drugih dikasterija Svete Stolice osobito Kongregacije za katolički odgoj i obrazovanje, čiji je dokumenat "Ratio Fundamentalibus institutionis sacerdotalis" postao kamen-temeljac za sve institucije odgoja i formacije u Katoličkoj crkvi. Završna riječ i sinteza tog 25-godišnjeg truda i nastojanja jest Apostolska pobudnica "Pastores dabo vobis" Pape Ivana Pavla II. Taj dokument, kao plod dugogodišnjeg rada te osnažen apostolskom vlašću i auktoritetom Sv. Oca, pruža suvremeno i produbljeno razmišljanje o svećeništvu te odgoju i obrazovanju za tu uzvišenu službu i služenje u Crkvi Kristovoj. "Pastores dabo vobis" daje uravnoteženo prikazivanje svećeništva i svećeničkog identiteta, koje se utemeljuje na kristološkoj i ekleziološkoj dimenziji. Srž svega jest 2. poglavlje koje govori o naravi i poslanju ministerijalnog svećeništva koje je, po riječima Pija Laghi-ja, pročelnika Kongregacije za odgoj i obrazovanje, "mali traktat teologije prezbiterata"⁷⁹ gdje br. 12, 16 i 17 odražavaju bit onoga što svećeništvo jest i kakvo bi trebalo biti.

gotovo nezapažen, u Crkvi u svijetu, a posebno kod nas, i nije imao većeg odjeka. Čak i najnoviji dokument PDV ga spominje u br. 3., ali ne donosi gotovo nikakve naznake o njemu.

⁷⁹ Pio Laghi, *Le principali chiavi di lettura*, u *Quaderni dell' OR*, 20, 193-201 (194.).

Riassunto

**ASPETTO CRISTOLOGICO-ECCLESIOLOGICO DEL
MINISTERO SACERDOTALE E DEL SACERDOZIO**

Dušan Moro

Nell'articolo l'autore parla della dimensione teologico-ecclesiologica del sacerdozio e del ministero sacerdotale. Tutto lo studio si articola in due parti.

La prima è quella scritturista, dove si mette in risalto il ruolo e l'esempio di Cristo, l'unico e sommo Sacerdote, ed anche lo sviluppo e concretizzazione della dottrina evangelica nei primi secoli della Chiesa.

Nella seconda parte l'autore tenta di elaborare la dottrina e le direttive del Concilio Vaticano II, e dei documenti postconciliari, fino all'esortazione apostolica di Papa Giovanni Paolo II "Pastores dabo vobis", pubblicata nel 1992.

Il Concilio pone in chiari termini, il ruolo ed il servizio sacerdotale come l'esercizio e perpetuazione del triplice ministero di Cristo-Pastore, Profeta e Re, e come collaborazione con il vescovo, l'unico pastore e responsabile per tutta la Chiesa locale. Così, in questa maniera si dovrebbe rinnovare l'immagine del sacerdozio e del sacerdote e recuperare l'identità del suo ministero che è, sulla scia di Cristo, per gli altri, per la comunità e per la Chiesa.